Grigore Constantinescu

Comuna

VALEA MARE-PRAVĂŢ

PITEŞTI MMXV

VALEA MARE-PRAVĂŢ

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 8 sate: **Valea Mare-Pravăţ**; Bilceşti; Colnic; Fântânea; Gura Pravăţ; Nămăeşti; Pietroasa; Şelari.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 62 km.
SUPRAFAŢĂ: 60,4 km^2.
POPULAŢIE: 4.066 locuitori [2.017 M + 2.049 F] (2011).
Comună înfrăţită cu localitatea Terranova da Sibari [Italia].

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Bogăţeşti <Fântânea> – 1568 [7076] august 23 (DRH, B, ŢR, vol. VI, doc. 97)• **Nămăeşti** – 1506 [7014] iulie 1 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 46).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Nămăești.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Radu cel Mare la 1 iulie 1506, prin care se confirmă spătarului Lucaci, lui Iacov și altora „să le fie moșie la Nămăești, dooă părți, pentru că iaste a lor bătrână moșie și dreaptă de moștenire".

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual al localităţii este atestată prin aşezarea aparţinând culturii Tei din epoca bronzului, descoperită în aria satului Bilceşti. În anul 1906, a fost depistat, pe Muntele Mateiaş, un „sarcofag" de piatră, în care se afla un tezaur monetar compus din monede de argint macedonene de tip Filip al II-lea.

TOPONIMIE:

- **Bilceşti** – toponim format pe baza patronimicului *Bilcea* < derivat din apelativul ucr. *bil* ≈ „alb" + sufixul colectiv *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.
- **Colnic** – toponim format pe baza apelativului cu sens de *colină* ≈ „loc mic în pădure, lipsit de arbori, luminiş", evocând natura terenului pe care s-a constituit aşezarea.
- **Fântânea** – toponim diminutival, format pe baza apelativului *fântână* ≈ „izvor", indicând locul în jurul căruia s-a constituit aşezarea.
- **Gura Pravăţ** – toponim topografic compus, indicând, pe baza apelativului *gură* (cu sens de „sfârşitul văii") + determinativul *Pravăţ* ≈ „drept", un teren larg pe cursul unei ape.
- **Nămăeşti** – toponim evocând ocupaţia; format pe baza apelativului *nămae* ≈ „oaie", devenit antroponim-poreclă + sufixul colectiv *–eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării. Un Nemoiu este semnalat de Nicolae Iorga, care afirmă că „Nămăeşti vine de la Nemoiu".
- **Pietroasa** – toponim topografic evocând natura terenului pe care s-a constituit aşezarea; format pe baza apelativului *pietros*.
- **Şelari** – toponim social format pe baza patronimicului *Şelaru,* la origine, apelativul *şelar* ≈ „persoană care confecţionează şi vinde şei sau alte obiecte de harnaşament".
- **Valea Mare–Pravăţ** – toponim topografic compus pe baza apelativului *vale* cu determinativele: *mare* şi *pravăţ* ≈ „drept", relevând aspectul terenului pe care s-a constituit aşezarea. Sociologul H. H. Stahl considera că „numirile de «pravăţ» date unor anume locuri arată existenţa unor vechi drumuri, de-a lungul cărora, în special, cele pastorale, spre a le marca, se înşirau cruci de piatră, a căror «pravăţ» (adică faţă) indica direcţia în care urma să coboare cioporul de oi, peste islazuri, evitând satele şi locurile arate.". [H. H. Stahl– *Teoria şi practica investigaţiilor sociale,* II, Bucureşti, 1975].

SPECIFIC ARHITECTURAL:

Arhitectură populară caracteristică zonei etnografice a Muscelului. În aria centrală a satului de reşedinţă, se conservă remarcabile exemplare de construcţii de locuit din perioada de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, cu două niveluri: parter amenajat ca pivniţă şi etaj destinat, în exclusivitate, locuinţei. Sub raport constructiv, majoritatea caselor prezintă un element de arhitectură orăşenească − „războiul" − care implică înălţarea podului prin zid scund de cărămidă construit peste grinzile ce susţin tavanul. Pe „război", se fixează consolele căpriorilor. Exceptând extinderea suprafeţei de depozitare a podului, „războiul" facilitează dezvoltarea registrului ornamental prin stucatură colorată sau zugrăveală, ceea ce conferă un aspect policrom construcţiilor. Planul locuinţelor variază: bicameral – format din tindă şi odaie de dormit, sau multicameral – compus din tindă centrală şi camere laterale. Etajul prezintă, pe latura frontală, o sală susţinută pe stâlpi din lemn de secţiune pătrată, racordaţi în „coltuc" la „război" şi fixaţi, în partea inferioară, pe balustrada parapetului de zid care maschează scara de acces la etaj. Acoperişul în patru ape, învelit cu şiţă de brad, este prevăzut, pe partea frontală, cu „cucă", pentru evacuarea fumului.

În satul Nămăeşti, grupul de case amplasate în declivitatea terenului, lângă biserica rupestră, relevă varietatea arhitecturii locale, unele construcţii prezentând săli închise cu geamlâc şi parapet zidit pe un soclu masiv, foarte înalt, străpuns de intrări frontale sau laterale.

Portul popular se integrează, prin structura sa, zonei etnografice Muscel. Nămăeştii constituie unul dintre centrele tradiţionale de artă populară specializate în confecţionarea maramelor.

În domeniul artei populare, s-au remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatorii populari din localitate care au obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea costumelor populare: Elisabeta Fianu, Maria Fulga, Filofteia Solomon; confecţionarea ţesăturilor de interior: Aurelia Gavrilescu, Ioana Gugiu, Olimpia Nicolescu; confecţionare cuţitoaie: Iosif Roaită. Arta tradiţională a ţesutului şi cusutului a fost continuată de creatoare vestite din localitate: Didina Moiceanu (n. 1944) şi maica Leonida Dumitraşcu (n. 1925).

În domeniul folclorului literar local, printre cele mai reprezentative creaţii de acest gen, se înscrie doina „Păsărică, păsărea".

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, elemente de particularizare locală prezintă dansurile: Bordeiaşul, Chindia, Hora mare, Hora miresii, Sârba.

Târg tradiţional organizat cu ocazia unei sărbători religioase: Izvorul Tămăduirii (prima vineri după Sfintele Paşti).

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica «Sf. Dumitru» Bilceşti** [1942-1944] ~ctitorită de Dimitrie Alimănişteanu, în memoria bunicului său, Dumitru Bucescu •pictură murală: arh. Brătescu-Voineşti •biserică necropolă: mormântul Sarmizei Bilcescu-Alimănişteanu, prima româncă doctor în drept la Paris.

✚**Biserica «Sf. Nicolae» Nămăeşti** –[▲]– ctitorită de către clucerul Gheorghe Rucăreanu şi fiul său, Nicolae Rucăreanu, împreună cu soţiile lor, în anii 1788-1789. Biserica a fost reparată în 1848, odată cu adăugarea turlei de peste naos şi desfiinţarea peretelui despărţitor dintre pronaos şi naos; afectată de focul artileriei germane în octombrie 1916, a fost consolidată, de către Comisia Monumentelor Istorice, în 1923-1925; între anii 1978-1983, a fost restaurată prin strădania preotului Ion Libianu.

Biserica are plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă poligonală decroşată, fără pridvor; acces în biserică pe latura sudică a pronaosului; turla clopotniţă cu şapte laturi este amplasată deasupra pronaosului. Decoraţia arhitecturală exterioară constă dintr-un brâu format din trei toruri paralele, cornişă zimţată, arcade zimţate la ferestrele turlei. Pictura murală în ulei, opera pictorului Ion Cazan, datând din 1900-1901, a fost restaurată în anul 1983, de pictorii Zoe şi Victor Negoi din Bucureşti. Din pictura originară, se conservă parţial

portretele ctitorilor. În peretele exterior sudic al bisericii, este încastrată o cruce de piatră amplu decorată datând din anul 1659. În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Triod [1782], Antologhion [1795], Penticostar [1800], Molitvelnic [1832], Octoih [1854], Penticostar [1854] şi icoane pictate pe lemn în sec. XIX.

✚Biserica rupestră a Mănăstirii Nămăeşti–[▲]–

Ansamblul arhitectural monahal, situat în apropierea vechiului drum medieval spre Dragoslavele, este format din: biserica rupestră, stăreţia veche, stăreţia nouă, clopotniţă şi chilii. Biserica rupestră, amenajată într-o peşteră menţionată iniţial în anul 1547, datează, probabil, din secolul al XIV-lea, din perioada de constituire a statului feudal Ţara Românească, deşi, conform unei supoziţii, locaşul ar fi fost, la origine, o catacombă creştină. Un suport istoric al prezumţiei s-ar afla în prezenţa în zonă a unor detaşamente romane care asigurau paza importantei artere de legătură, prin pasul Bran, cu Dacia Superioară. Situată la circa 9 km nord de Castrul roman Jidava, această peşteră naturală ar fi constituit, în condiţiile interzicerii practicării religiei creştine, un loc propice improvizării unui locaş de cult destinat adepţilor creştinismului recrutaţi din rândul romanilor şi al autohtonilor. Ipoteza este seductivă şi, argumentativ, susţinută prin existenţa limesului în zonă.

Biserica rupestră, al cărui spaţiu fusese extins prin adăugarea unui pridvor în anul 1843, a fost grav avariată, în octombrie 1916, în urma bombardamentului artileriei germane, turla fiind distrusă, ca, de altfel, stăreţia şi chiliile schitului. În perioada anilor 1917-1921, ansamblul monahal a fost refăcut integral. Recent, a fost restaurată vechea stăreţie. Biserica rupestră are un plan dreptunghiular îngustat spre altar. Partea superioară a interiorului peşterii are formă de tavan drept, rotunjit la joncţiunea cu pereţii, cu boltire în zona altarului. Deasupra naosului, a fost practicat un orificiu prelungit în exterior printr-o turlă de zid de secţiune circulară. Naosul este separat de pridvorul închis printr-un perete de zid, iar de altar, prin iconostas de lemn conceput în stil neogotic.

În stăreţia veche, funcţiona, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, o şcoală publică cu predare gratuită în limba română, accesibilă copiilor din sat şi din localităţile învecinate.

În anul 1979, Oficiul judeţean Argeş pentru patrimoniul cultural naţional a organizat, în clădirea vechii stăreţii, o expoziţie permanentă de artă feudală, carte veche românească şi de artă populară musceleană cu piese din patrimoniul Mănăstirii Nămăeşti.

În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Pravila [1640], Minei [1768], Catavasier [1823], Antologhion [1827], Evhologhion [1832], Molitvelnic [1835], Ceaslov [1838], Orologiu mic [1839], Psaltire [1841], Evanghelii cu coperte de argint şi icoane pictate pe lemn de: Ghermano ieromonah [1840], I. Costandinescu, Mişu Popp, Gheorghe Burnescu, Ion Dogărescu [1904], potire [1857, 1891] ş. a.

✚Biserica «Sf. Dumitru» Valea Mare-Pravăţ [1833]~ctitorită de Nicolae Rucăreanu, popa Moise şi locuitorii satului •intervenţii: adăugarea pridvorului [1893] •pictură murală: anonim [1833]; Belizarie Paraschivescu [1894]; Pantelimon Fleşaru [1969].

✝Cruci de piatră: **Nămăeşti**: 1659 [7167] mai 5 –[▲]– încastrată în peretele sudic al bisericii satului; 1702-1703 [7211] –[▲]–; 1791-1792 [7300] –[▲]–; XVIII –[▲]–; ¼ XIX –[▲]–; 1812–[▲]–; 1816-1817 [7325] –[▲]–, în curtea bisericii satului; 1724-1725 [7233] –[▲]– aproape de ramificaţia spre Nămăeşti a şoselei Câmpulung-Braşov ■~Valea Mare-Pravăţ: 1663-1664 [7172] –[▲]– lângă Mausoleul Mateiaş; 1740-1741 [7249] –[▲]–; 1835 noiembrie 8 –[▲]– lângă Biserica Valea Mare-Pravăţ; 1755-1756 [7264] –[▲]– în grădina lui Răuţ.

✝Monument eroi: **Valea Mare-Pravăţ** [1916-1919] – lângă Primăria comunei Valea Mare-Pravăţ.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 133 locuitori ai comunei Valea Mare-Pravăț, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [7], Primul război mondial [115], Al doilea război mondial [11].

În cursul Primului război mondial, localitatea a devenit un intens „câmp de luptă", în zonă acționând unități militare din componența Diviziei 12 și Diviziei 22 Infanterie, în cadrul cărora fuseseră încorporați localnici din Regimentul 30 Muscel, care, timp de 40 de zile și 40 de nopți, în lunile octombrie și noiembrie 1916, au luptat cu un eroism fără seamăn pe înălțimile Pravățului, Mateiașului și Nămăeștilor, „bătându-se cu dușmanul cu o vitejie legendară cu gândul la Țară, la Tricolor, la plaiurile natale, făcând zid de netrecut în calea trupelor invadatoare".

Ecoul încleștărilor pe viață și pe moarte dintre trupele române și trupele inamice este încă viu, după un secol de la desfășurarea ostilităților, prin inspiratele versuri din «Doina munţilor», un imn de recunoştinţă închinat eroilor care au căzut în luptele pentru apărarea pământului strămoşesc, de către profesorul Liceului «Dinicu Golescu» din Câmpulung-Muscel, poetul Ion Ursu Soricu: „Nu ştiu, Doamne, ce să fie / sus, la munte-i vijelie; / geme codrul de furtună, / peste culmi, norii s-adună, / da' nu-s nori pribegi din zări, / ci-s duşmani din patru ţări. // De pe Pravăţ, din Posade, / vestejită frunză cade, / nu de ploi şi vânturi grele, / ci de vuiet de ghiulele, / căci, cu furia pierzării, / bat duşmanii-n poarta ţării. // Sai, Grecescule-ntr-armat / şi-i întreabă de ce bat; / de-or vrea rodul din Muscele, / dă-le plumburi şi oţele; / dac'or vrea pământ şi apă, / să le dai din fund de groapă !".

MAUSOLEUL EROILOR MATEIAŞ –[▲]– Cea mai importantă operă comemorativă de război din actualul judeţ Argeş, consacrată eroilor căzuţi în luptele din zona Bran-Rucăr-Câmpulung, în toamna anului 1916. Mausoleul a fost construit în cursul anilor 1927-1935, din calcar numulitic de Albeşti, conform proiectului arh. Dimitrie Ionescu-Berechet şi State Baloşin, antreprenori fiind fraţii De Nicolo şi Jean Mezzaroba. Mausoleul are două niveluri: la parter, o sală acoperită cu o calotă sferică, extinsă spre nord printr-o absidă semicirculară, iar, la subsol, o încăpere cu cripte şi osuar. Accesul la foişorul înălţat deasupra parterului se asigură pe o scară îngustă în spirală.

Picturile murale interioare au fost realizate de Olga Greceanu – o excelentă pictoriţă decoratoare, originară din Nămăeşti.

Restaurarea şi extinderea complexului memorial efectuate, în perioada anilor 1979-1984, au constat din amenajarea unui spaţiu expoziţional cu caracter istorico-militar, pe baza unor documente de arhivă și fotografii originale, un real interes suscitând, însă, diorama care redă o scenă de luptă din zona Muntelui Mateiaş, în cursul toamnei anului 1916, dar și expoziția «Arta plastică și literatura eroică a românilor».

O piesă de excepţie din patrimoniul expus este monumentalul volum «Argeş. Cartea eroilor» – „un mausoleu zidit în slove de aur întru slava eroilor neamului" – elaborat, sub coordonarea prof. dr. Petre Popa, preşedintele Comitetului judeţean Argeş pentru cultură şi educaţie socialistă, în redactarea prof. Grigore Constantinescu.

O platformă de onoare este decorată cu o amplă scenă în basorelief (lungime – 16 m, înălțime – 3,5 m) executată de sculptorul câmpulungean Adrian Radu, care, prin cele 18 personaje surprinse în trei momente decisive de luptă, relevă eroismul ostaşilor români jertfiți în luptele pentru apărarea culoarului Rucăr-Bran.

❖ MEMENTO:

CASA MEMORIALĂ «GEORGE TOPÎRCEANU» –[▲]– Casă cu două niveluri specifică arhitecturii tradiţionale muscelene de la sfârşitul secolului al XIX-lea. Planul etajului, care se suprapune pe cel al parterului, este format dintr-o tindă centrală încadrată de camere. Accesul la etaj se efectuează pe o scară de lemn mascată de parapetul sălii.

În casă, s-a organizat o expoziţie permanentă consacrată poetului George Topîrceanu, cuprinzând obiecte personale: geamantanul de voiaj, pălăria şi bastonul, arme de vânătoare, piese de mobilier, dar şi documente ilustrative referitoare la viaţa şi activitatea literară a marelui poet: manuscrise, numeroase ediţii ale operei sale, fotografii, corespondenţă etc.

În incintă, se află bustul poetului realizat din calcar de către sculptorul Marius Butunoiu în anul 1973, pe soclul căruia, sunt inscripţionate versurile: „Iar când norii-nvăluiesc / alba nopţii Doamnă, / peste groapa lui pornesc / vînturi lungi de toamnă.”.

▬ **CONACUL ALIMĂNIŞTEANU** edificat după proiectul arh. Octav Doicescu, în anul 1938, a devenit, după naţionalizare, sediul Staţiunii de cercetări pomicole din Bilceşti.

IN MEMORIAM

✪ **ALIMĂNEȘTEANU CONSTANTIN.** Conform menţiunii lui C. Rădulescu-Codin, inserate în «Muscelul nostru», „Învăţatul Constantin Alimăneşteanu, ginerele lui Dumitru Bilcescu, este cel în casa căruia, opt ani înainte de 1848, au stat ascunse teascurile tipografiei în care s-au tipărit cele dintâi strigăte de redeşteptare.”.

✪ **ALIMĂNEŞTEANU DUMITRU** [1896-1973] – inginer minier, demnitar, politician. Membru în Partidul Naţional Liberal [1919-1943], aderent la gruparea Gheorghe Tătărăscu [1943-1947]. Ministru de Finanţe [1933], secretar de stat la Departamentul Finanţelor [6 martie 1945 – 29 noiembrie 1946]. Iniţiator al pomiculturii moderne intensive naţionale, prin ferma specializată în culturi de meri şi peri de la Bilceşti [1930-1945]. Generos ctitor de şcoli şi biserici în Muscel; acordă burse pentru studenţii merituoşi. Deţinut politic [1950-1955/1959-1964], cu domiciliu obligatoriu în Bărăgan [1955-1959], averea fiindu-i confiscată integral de către regimul comunist totalitar.

✪ **ALIMĂNEŞTEANU/BILCESCU SARMIZA** [1867-1935] – jurist; doctor în ştiinţe juridice– prima femeie din lume care şi-a susţinut doctoratul în drept la Universitatea Sorbona din Paris [1890]. Opera: «Despre condiţia legală a mamei în dreptul român şi în dreptul francez». Membră fondatoare a Societăţii domnişoarelor române [1894]. Căsătorită cu Constantin Alimăneşteanu [1897]; înmormântată în Biserica Bilceşti.

✪ **BĂDESCU GHEORGHE** [Bilceşti,1926-2002] – inginer agronom, profesor. Director al Institutului pentru pomicultură din Piteşti. Opera: «Fructele şi sănătatea» [1984]; «Cultura afinului şi trandafirului de dulceaţă» [1980]; «Cultura arbuştilor fructiferi» [1984]; «Pomicultura zonelor înalte» [1985]; «Ctitori, creatori şi continuatori ai pomiculturii contemporane româneşti» [1998], în colaborare.

✪ **GRECEANU OLGA** [Nămăeşti, 1890-1978] – artist plastic; autoarea frescelor din: Mausoleul Mateiaş, Academia de studii social-economice Bucureşti, Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, Patriarhia BOR; expoziţii internaţionale de pictură la: Barcelona, New York, Paris. Singura femeie din România cu drept de a predica din amvonul bisericilor ortodoxe; singura femeie acceptată ca membră în gruparea „Rugul aprins”. Opera: «Specificul naţional în artă» [1925], «Compoziţia murală, legile şi tehnica ei» [1935], «Cula de la Măldăreşti» [1937], «Specificul naţional în pictură» [1939], «Dicţionar biblic ortodox», în manuscris [1968]. Maxima sa: „Ca să fii cu adevărat nefericit, trebuie să-ţi dai singur consimţământul.“.

✪ **ŞTEFĂNESCU NICOLAE** [1867-?] – profesor, publicist. Opera: «Geografia judeţului Teleorman» [1897], în colaborare.

✪ **TOPÎRCEANU GEORGE** [1886-1937] – poet, prozator, publicist şi memorialist. Copilăria şi adolescenţa petrecute, împreună cu familia, la Şuici şi Nămăeşti. În poeziile sale, evocă universul minuscul, îmbinând umorul cu sentimentalitatea. Opera: «Balade vesele şi triste» [1916], «Parodii originale» [1916], «Amintiri din luptele de la Turtucaia» [1918], «În ghiara lor... Amintiri din Bulgaria şi schiţe uşoare» [1920], «Migdale amare» [1928], «Scrisori fără adresă, proză umoristică şi pesimistă» [1930], «Pirin-Planina, epizoduri tragice şi comice din captivitate» [1936], «Minunile Sfîntului Sisoe, roman satiric» apărut postum [1938]. Redactor şi colaborator la revistele: „Însemnări literare”, „Viaţa românească”, „Însemnări ieşene”. Premiul naţional de poezie [1926]. Membru corespondent al Academiei Române [1936].

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 509-510; Idem– *Biserica rupestră Nămăeşti*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *George Topîrceanu*, www.google.ro, calameo.1227548; Idem– *Monumentele eroilor Argeş-Muscel*, www.google.ro, calameo.1227548.

Sevastian Cornăţeanu– *Monografia Valea Mare-Pravăţ*, Piteşti, 1996; Ion Cornăţeanu Sevastian – *Comuna Valea Mare-Pravăţ (judeţul Argeş). Monografie*, Piteşti. http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

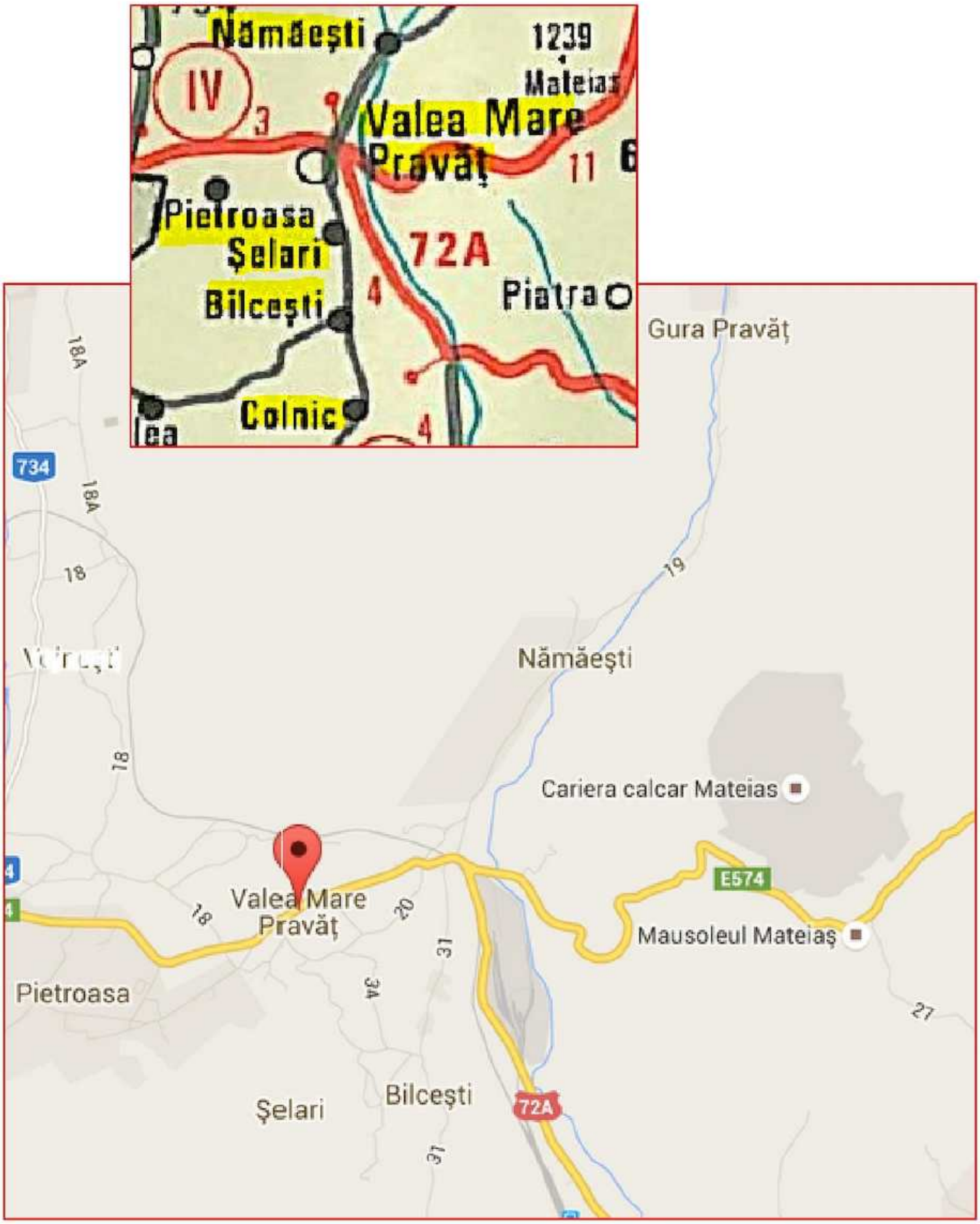
Namăeşti
1239
Mateias
IV
3
Valea Mare
Pravăţ
11
6
Pietroasa
Şelari
72A
Bilceşti
4
Piatra O
Colnic
Gura Pravăţ
18A
734
18A
18
19
Namăeşti
Cariera calcar Mateias
E574
Valea Mare
Pravăţ
18
20
31
Mausoleul Mateiaş
Pietroasa
34
27
Şelari
Bilceşti
72A
31

PRIMĂRIA COMUNEI VALEA MARE-PRAVĂŢ,

MĂNĂSTIREA NĂMĂEŞTI.

CASA MEMORIALĂ GEORGE TOPÎRCEANU

MAUSOLEUL EROILOR MATEIAŞ.

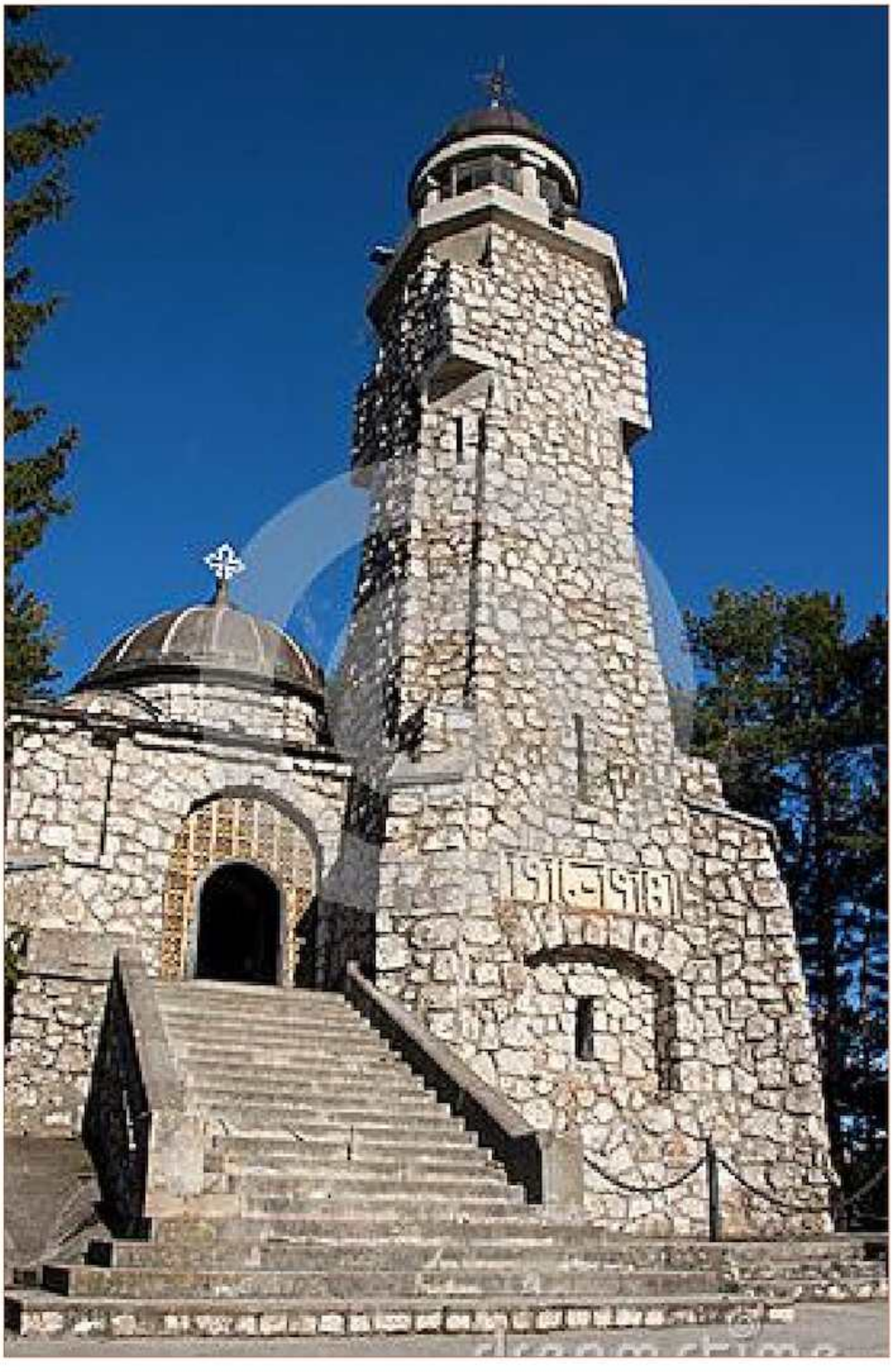

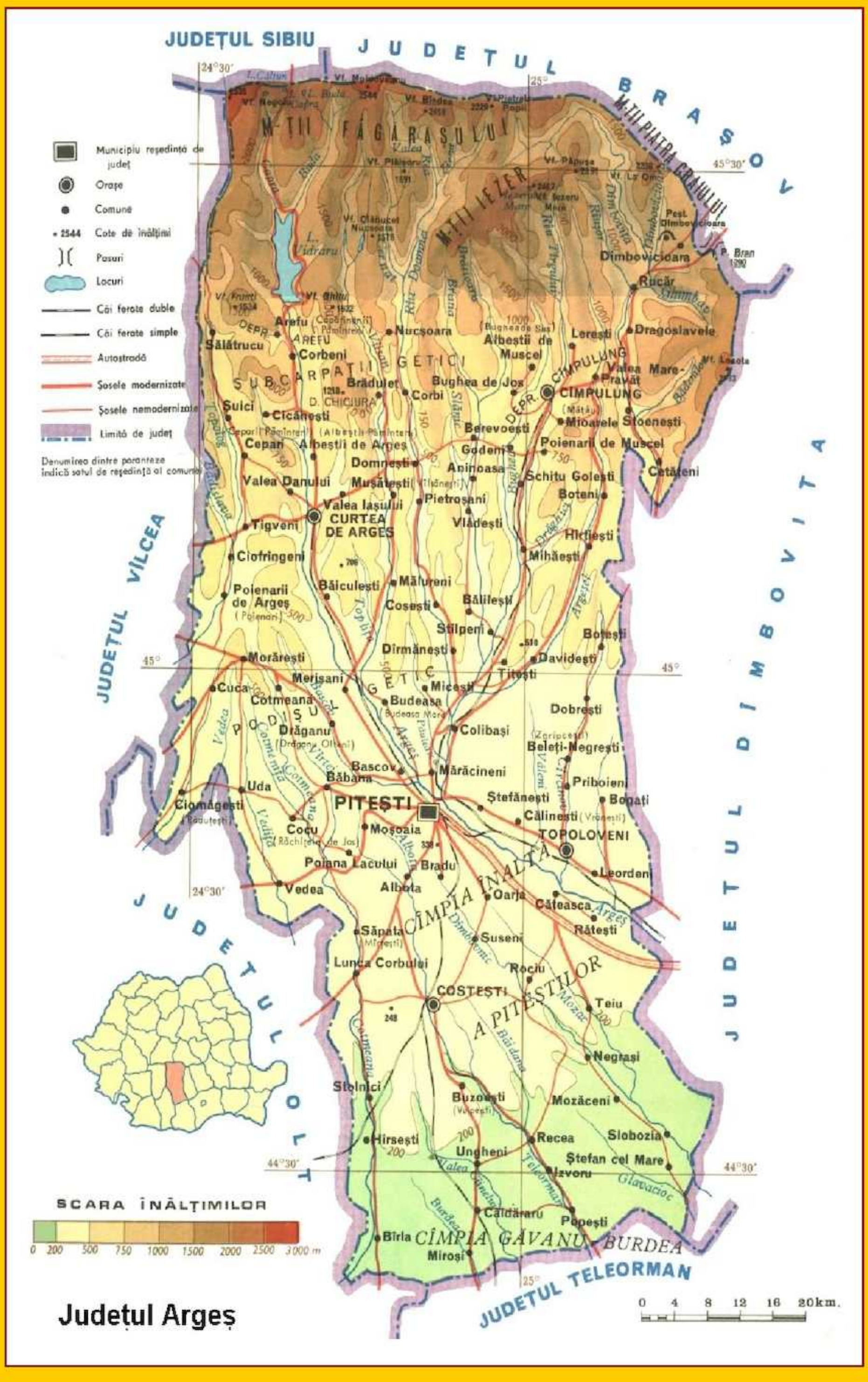

Județul Argeș